

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟΝ ΣΤΑΘΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟ “ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ”

Στο ανατολικό τμήμα του οικοπέδου Μακρυγιάννη, σε μικρή απόσταση από το διατηρητέο κτήριο του Κέντρου Μελετών Ακροπόλεως, διεξήχθη κατά τα έτη 1993-1996 αρχαιολογική έρευνα σωστικού χαρακτήρα, στον χώρο που επρόκειτο να καταλάβει ένας από τους σταθμούς του ΜΕΤΡΟ. Η ανασκαφή έφερε στο φως τμήμα της νότιας περιοχής της αρχαίας πόλης των Αθηνών, στη μακρά ιστορική διαδρομή της (Π. Καλλιγιάς, Ανασκαφές στο οικοπέδο Μακρυγιάννη, Ανθέμιον αρ. 1, Δεκέμβριος 1995, σελ. 4-11). Ο σταθμός, ο οποίος τέθηκε σε λειτουργία το φθινόπωρο του 2000, φέρει το όνομα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, λόγω της γειτνιάσής του με τον Ιερό Βράχο. Η γειτνίαση αυτή ήταν ο λόγος που υπαγόρευσε την ιδέα της αισθητικής του πλαισίωσης με στοιχεία από την Ακρόπολη, σε συνδυασμό με την έκθεση αντικειμένων από την ανασκαφή του χώρου.

Μετά από επανειλημμένες συζητήσεις των υπευθύνων της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και της Εταιρείας ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ και αναζητήσεις της καλύτερης δυνατής λύσης, αποφασίστηκαν οι παρακάτω ενότητες εκθεμάτων:

Α. Αντίγραφα από τον γλυπτό διάκοσμο του Παρθενώνος.

Β. Ευρήματα από την ανασκαφή που διενεργήθηκε στο χώρο του σταθμού.

Γ. Αναπαράσταση στρωματογραφίας αρχαίου δρόμου.

Από τον γλυπτό διάκοσμο του Παρθενώνος, έργο του περίφημου γλύπτη Φειδία και των συνεργατών του, επιλέχθηκαν να εκθεθούν αντίγραφα των γλυπτών που βρίσκονται εν μέρει στο Βρετανικό Μουσείο, (τα λεγόμενα “Ελγίνεια μάρμαρα”) και εν μέρει στο Μουσείο Ακροπόλεως. Τα αντίγραφα κατασκευάστηκαν από σύγχρονα υλικά σε καινούργιες μήτρες που παρήχθησαν με βάση την πλήρη σειρά εκμαγείων του Κε.Μ.Α. που στεγάζεται στο νεοκλασικό κτήριο Weiler, δίπλα στον σταθμό.

Στο πρώτο επίπεδο του σταθμού εκτίθεται το αριστερό τμήμα του ανατολικού αετώματος του Παρθενώνος.

Τα γλυπτά των αετωμάτων, λαξευμένα περίοπτα σε πεντελικό μάρμαρο, τοποθετήθηκαν στο μνημείο ανάμεσα στα 438 και 432 π.Χ. Το θέμα της σύνθεσης του ανατολικού αετώματος είναι η γέννηση της Αθηνάς από το κεφάλι του πατέρα της Δία, ενώπιον των θεών του Ολύμπου. Από τις σωζόμενες μορφές εκτίθενται εκείνες που απαρτίζουν το αριστερό τμήμα του αετώματος: ο Ήλιος με το άρμα του που ανατέλλει από τα κύματα, ο Διόνυσος, η Δήμητρα και η Κόρη, η Ήβη (ή Άρτεμις). Τα πρωτότυπα βρίσκονται στο Λονδίνο, εκτός από τα εσωτερικά άλογα του Ηλίου που βρίσκονται στην Αθήνα. Στο ίδιο επίπεδο του σταθμού, σε ειδικές προθήκες, αναπτύσσεται έκθεση 85 αρχαίων αντικειμένων, από τα οποία τα μισά περίπου είναι πρωτότυπα. Τα αντικείμενα αυτά προέρχονται από την ανασκαφή που διεξήγαγε

Αναπαράσταση τμήματος του ανατολικού αετώματος του Παρθενώνος. (Φωτ. Σ. Μανρομμάτης)

στον χώρο η Α' Ε.Π.Κ.Α., πριν από την κατασκευή του σταθμού. Η έκθεση αναπτύσσεται σε προθήκη μήκους 15 μ. και κατανέμεται σε τέσσερις ενότητες. Η κάθε ενότητα περιλαμβάνει αντικείμενα που αντιπροσωπεύουν ξεχωριστές πτυχές της καθημερινής ζωής αλλά και του δημόσιου βίου των κατοίκων της περιοχής, στη μακρά ιστορία της (17ος αι. π.Χ. - 10ος/12ος αι. π.Χ.).

Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει ταφικά “κτερίσματα” από την αρχαιότερη χρήση της περιοχής, η οποία από τους προϊστορικούς έως και τους πρωτογεωμετρικούς χρόνους χρησιμοποιήθηκε για τον ενταφιασμό των νεκρών των γύρω οικισμών. Εκτίθενται πηλίνα αγγεία, χαρακτηριστικά “κτερίσματα” των βασιικών εποχών ταφικής χρήσης του χώρου: της Μεσοελλαδικής, Μυκηναϊκής και Πρωτογεωμετρικής (17ος - 9ος αι. π.Χ.).

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟΝ ΣΤΑΘΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟ “ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ”

Η δεύτερη ενότητα είναι αφιερωμένη στο αρχαίο αττικό σπίτι. Περιλαμβάνει ευρήματα που αντικατοπτρίζουν μερικές από τις καθημερινές δραστηριότητες των κατοίκων της συνοικίας που άνθησε εδώ, από τους κλασικούς έως και τους βυζαντινούς χρόνους. Στο σημείο αυτό έγκαιτα και η ιδιαιτερότητα του χώρου της ανασκαφής του σταθμού ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ σε σχέση με τους άλλους σταθμούς του ΜΕΤΡΟ, στο ότι δηλαδή η περιοχή χρησιμοποιήθηκε για κατοίκηση ήδη από τους γεωμετρικούς χρόνους, αλλά περισσότερο από τον 5ο αι. π.Χ., οπότε συμπεριελήφθη στην οχυρωμένη περιοχή της αρχαίας πόλης των Αθηνών. Η ενότητα αυτή χωρίζεται σε τρεις υποενότητες:

- α)** Στην πρώτη εκτίθενται πήλινα επιτραπέζια σκεύη –οινοχόες, πινάκια, σκυφίδια– καθώς και μια μεγάλη ποικιλία αγγείων πόσης, απαραίτητων σκευών τόσο στην καθημερινότητα της οικογένειας, όσο και στις εξαιρετικές περιπτώσεις των ανδρικών συμποσίων. Πρόκειται για κύλικες, σκύφους και κανθάρους που η επιφάνειά τους καλύπτεται με την περίφημη αττική, μαύρη, στιλπνή βαφή. Στο κάτω μέρος της προθήκης μπορεί κανείς να δει δύο τμήματα από το ψηφιδωτό δάπεδο που κοσμούσε ένα από τα δωμάτια μιας έπαυλης της ύστερης αρχαιότητας, που αποκαλύφθηκε στην ανασκαφή.
- β)** Στη δεύτερη υποενότητα παρουσιάζονται σκεύη οικιακής χρήσης, χρήσιμα στην προετοιμασία του φαγητού και στη μεταφορά και τη φύλαξη των προμηθειών του νοικοκυριού: λεκάνες, γουδιά και γουδοχέρια, κάδοι, οινοχόες και αμφορείς. Σε εσοχή στο πάνω μέρος της προθήκης εκτίθενται λυχνάρια –κύρια μέσα φωτισμού στην αρχαιότητα– καθώς και δύο αντικείμενα από τον κόσμο των παιδιών: μια κουδουνίστρα και ένα πήλινο αλογάκι, το παιχνίδι κάποιου μικρού παιδιού που έζησε στην περιοχή τον 4ο αι. μ.Χ.
- γ)** Στην τρίτη υποενότητα, με την αναπαράσταση ενός κάθετου αργαλειού από πλεξιγλάς, στον οποίο έχουν αναρτηθεί πήλινα υφαντικά βάρη, και την έκθεση τριών σφονδυλίων στη μικρή εσοχή της προθήκης, γίνεται μνεία στη βασική οικιακή δραστηριότητα των γυναικών της αρχαίας Αθήνας, την ύφανση.

Η τρίτη ενότητα αναφέρεται σε μία πλευρά του δημόσιου βίου, το εμπόριο προϊόντων, όπως το κρασί. Οι πέντε μεγάλοι πήλινοι αμφορείς έχουν τοποθετηθεί σε δύο σειρές, η μία επάνω στην άλλη, με τον τρόπο που συχνά ταξίδευαν στα αμπάρια των πλοίων.

Η τέταρτη ενότητα περιλαμβάνει ορισμένα θραύσματα πολυτελών αγγείων διακοσμημένα με ωραίες παραστάσεις, στη μελανόμορφη και ερυθρόμορφη τεχνική.

Δύο από αυτά προέρχονται από “Παναθηναϊκό αμφορέα”, αγγείο που δινόταν ως έπαθλο στους νικητές των αγώνων που τελούνταν προς τιμήν της πολιούχου θεάς Αθηνάς, στη γιορτή των μεγάλων Παναθηναίων. Τέλος, στο ίδιο επίπεδο, στον βόρειο τοίχο του σταθμού έχει αναρτηθεί σε μεγέθυνση η υδατογραφία του W. von Weiler, η οποία απεικονίζει το κτήριο αμέσως μετά από την κατασκευή του, το έτος 1836.

Στο δεύτερο (μεσαίο) επίπεδο του σταθμού, στον βόρειο τοίχο, αναπαριστάται σε κάθετη τομή, η στρωματογραφία της αρχαίας οδού Ι, ενός από τους έξι διασταυρούμενους αρχαίους δρόμους που αποκαλύφθηκαν στην ανασκαφή. Η οδός Ι ξεκινούσε από το θέατρο του Διονύσου με κατεύθυνση προς τα ΝΑ και είχε διάρκεια ζωής τουλάχιστον 1000 χρόνων (4ος αι. π.Χ. - 7ος αι. μ.Χ.).

Στη στρωματογραφία δηλώνονται οι αναλημματικοί τοίχοι που όριζαν ταυτόχρονα την οικοδομική γραμμή στις δύο πλευρές του δρόμου, τα αλληπάλληλα χωμάτινα οδοστρώματα της οδού, ο κεντρικός αποχετευτικός αγωγός που την διέτρεχε και οι κάθετοι πλευρικοί αγωγοί που παροχέτευαν στον κεντρικό τα λύματα των παρακείμενων οικιών.

Στρωματογραφία. (Φωτ. Σ. Μανρομμάτης)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟΝ ΣΤΑΘΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟ “ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ”

Στο ίδιο επίπεδο, στον ανατολικό τοίχο, έχει αναρτηθεί σε μεγέθυνση μια φωτογραφία από το αρχείο της Α' Ε.Π.Κ.Α., που εικονίζει το περιεχόμενο του φρεάτου αρ. 68 τη στιγμή της κατάρρευσής του, κατά τη διάνοιξη της πιλοτικής σήραγγας για τη διέλευση του “Μετροπόντικα” και πριν από την περισυλλογή των αγγείων από τους αρχαιολόγους της ανασκαφής.

Στο τρίτο επίπεδο του σταθμού και σε μήκος 25 μ. σε κάθε αποβάθρα, εκτίθενται τμήματα από τη ζωφόρο του Παρθενώνος. Η ανάγλυφη ζωφόρος, μήκους 160 μ., αποτελούσε δομικό μέρος του κτηρίου, και συγχρόνως κοσμούσε το επάνω μέρος του κυρίως οικοδομήματος (του σηκού) και των κιονοστοιχιών του προνάου και του οπισθοδόμου. Αποτελείται συνολικά από 192 λίθους, ύψους 1 μ. και πάχους 60 εκ. Το θέμα της παράστασης είναι η πομπή των Παναθηναίων που ελάμβανε χώρα κάθε τέσσερα χρόνια στην Ακρόπολη προς τιμήν της πολιούχου θεάς Αθηνάς. Σημαντικό τμήμα της αποτελεί η πομπή των ιππέων που ξεκινάει από τη δυτική πλευρά και συνεχίζεται κατά μήκος της βόρειας. Στη δυτική ζωφόρο εικονίζεται η προετοιμασία των ιππέων που γινόταν στον Κεραμεικό. Στη βόρεια ζωφόρο, οι ιππείς εικονίζονται σε φάλαγγες, να καλπάζουν προς την Ακρόπολη δια μέσου της Αγοράς. Σκοπός και καταληκτήριο γεγονός της πομπής ήταν η παράδοση του πέπλου της θεάς Αθηνάς ενώπιον των καθισμένων θεών, που εικονίζεται στην ανατολική πλευρά του ναού.

Στην αποβάθρα με κατεύθυνση προς την Δάφνη εκτίθεται η δυτική πλευρά της ζωφόρου, το μεγαλύτερο μέρος της

οποίας σήμερα βρίσκεται στο Μουσείο Ακροπόλεως, και στην αποβάθρα με κατεύθυνση προς τα Σεπόλια εκτίθεται απόσπασμα από τη βόρεια ζωφόρο, που το μεγαλύτερο μέρος του βρίσκεται ακόμη στο Βρετανικό Μουσείο.

Την ευθύνη της αισθητικής πλαισίωσης του σταθμού είχε η Α' Ε.Π.Κ.Α. με Εφόρους Αρχαιοτήτων τις κυρίες Ι. Τριάντη και Α. Χωρέμη και με την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού. Την επιμέλεια της ενότητας των γλυπτών του Παρθενώνος είχαν οι αρχαιολόγοι Χ. Βλασσοπούλου και Α. Μάντης, οι οποίοι συνέταξαν και τα επεξηγηματικά κείμενα που συνοδεύουν τα εκθεσιακά σύνολα. Την επιμέλεια της έκθεσης των ευρημάτων της ανασκαφής και της στρωματογραφίας είχε η αρχαιολόγος Σ. Ελευθεράτου, η οποία συνέταξε και τα επεξηγηματικά κείμενα που τα συνοδεύουν. Ο σχεδιασμός της προθήκης των εκθεμάτων της ανασκαφής έγινε από την αρχιτέκτονα Α. Βοναπάρτη. Τα αντίγραφα των πλήινων αρχαίων αντικειμένων κατασκευάστηκαν από την αρχαιομέτρη Λ. Αλούπη. Τα αντίγραφα των γλυπτών του Παρθενώνος καθώς και η στρωματογραφία της οδού Ι κατασκευάστηκαν από τον αρχιτεχνίτη Ν. Ζήκο. Το φωτογραφικό υλικό επεξεργάστηκε ο φωτογράφος Α. Σμαραγδής. Την τεχνική υποστήριξη και χρηματοδότηση παρείχε η εταιρεία ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ.

Τα επεξηγηματικά κείμενα και φωτογραφίες των εκθεμάτων του σταθμού, τυπώθηκαν σε ένα καλαίσθητο φυλλάδιο, το οποίο διανέμεται στο επιβατικό κοινό δωρεάν, στον σταθμό ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ. Τέλος, η ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ δεσμεύτηκε ότι στον συγκεκριμένο σταθμό, δεν θα αναρτηθούν καθόλου διαφημιστικές πινακίδες.

Αντίγραφο της δυτικής ζωφόρου στην αποβάθρα με κατεύθυνση προς την Δάφνη. (Φωτ. Σ. Μανρομιμάτης)